

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

červen 2019

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

tento úvodník bych rád věnoval dvěma záležitostem podobného charakteru, na které už v klasických rubrikách časopisu nezbyl prostor. Jejich zveřejnění poslouží jednak k informování veřejnosti, protože jak už to tak bývá, akce tohoto druhu jsou spíše drženy pod pokličkou než nadšeně šířeny. Druhým a zásadnějším důvodem je šance na jejich ovlivnění prostřednictvím vyjadřovacích řízení. Jedná se o dva plánované stavební záměry, u obou může připojit svůj názor každý z nás.

Z obsahu tohoto čísla:

Proč se pořád ještě nic nestalo?.....	2
Ohlédnutí za exkurzí na Dráčovské.....	2
Síct, či nesíct?.....	3
Změny v přístupu k městské zeleni v ČB	5
Písecké sečení.....	6
Staronová vodní plocha naproti Slaníku	6
Zkušební provoz prověří zájem o.....	7
O českém zemědělství.....	8
Porovnání.....	8
Smutilka obecná.....	10
Jsou dny.....	10
Hurá na výlet s Enviroskopem - 23.....	11
Večer s dokumentem - 64. díl.....	11
Milion ptáčat.....	15
Červnová senoseč Jirky Wagnera.....	16
Ch. Weinrichová: Kombinování rostlin...	16
A pak se řekne.....	17
Pampelišky a rozkvetlé louky.....	18
Fotominifejeton - O kosení.....	19
Osmá vege grilovačka.....	19

Prvním případem je již dlouhá léta táhnoucí se kauza výstavby na Zhůří u Rejštejna. Zde několik investorů plánuje stavět na území zaniklé obce (více viz např. [zde](#)). Na místě by mohly být dotčeny nejen chráněné druhy rostlin, ale i cenný krajinný ráz. V současné chvíli probíhá řízení o vlivu na životní prostředí EIA. Z pozice veřejnosti je možné vyjádřit se k němu prostřednictvím podpisových archů (ke stažení [zde](#)). Dokument je možné zaslat poštou na adresu Krajského úřadu v Plzni do 3. 6., v případě časové tísně pak naskenovaný mailem na posta@plzensky-kraj.cz (a poštou dodatečně do 5 dnů). Podrobnosti k záměru naleznete [zde](#).

Foto Jiří Wagner

Druhý záměr má čistě lokální charakter. Jedná se o revitalizaci strakonického brownfieldu Ostrov a přilehlých partií. Kompletní dokumentace je k dispozici [zde](#) a [zde](#). Problematiké se zde jeví zejména dopravní zpřístupnění celé lokality a z toho plynoucí možné narušení klidového a odpočinkového charakteru území. Veřejná konzultace obou uvedených územních studií proběhne 30. 5. od 15 hodin na MěÚ ve Strakonici. Písemně je možné podávat připomínky ještě 15 dnů po tomto datu.

Přejeme vám příjemný začátek léta. Váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Proč se pořád ještě nic nestalo?

Každý měsíc si při svém brouzdání po internetu dávám stranou odkazy na zajímavé články a zprávy, které by bylo možné nějakým způsobem "dát dál" prostřednictvím našeho časopisu. Množství, jaké se jich sešlo za měsíc květen, je enormní. Na vzrůstající prostor pro environmentální témata snad ve všech médiích jsme upozorňovali již v minulém čísle. Zvýšená pozornost je určitě pozitivní zprávou a je nedílnou součástí případných změn. Vzhledem k závažnosti situace si však velmi dobře uvědomujeme, že samotná pozornost nestačí. Musí se začít konat. A to na všech úrovních lidské společnosti. Od našich každodenních spotřebitelských návyků, přes větší rozhodnutí až k velkým systémovým a legislativním změnám. Pořád se mi totiž hlavou prohání myšlenka, že pokud je civilizace natolik inteligentní, aby vyslala člověka do vesmíru, vyráběla umělé orgány nebo počítače chytřejší než člověk sám, měla by přece dokázat něco udělat s destrukcí svého vlastního domova a ostatních druhů, které s ní planetu sdílejí. Říkáte si, že pokud OSN, resp. několik set vědeckých kapacit z celého světa tři roky připravovalo 1800stránkovou zprávu o stavu planety Země, která nepřináší příjemné vyhlídky (viz [zde](#)), musí už se začít

Foto -jj-

konečně něco dít. Ale ono pořád nic. Je na vině složitost a těžká uchopitelnost ekologických témat? Osobně si myslím, že nikoli. Naše kolektivní vina a neochota ke změnám je řízena úplně jinými mechanismy. To nejzajímavější a nejzávažnější, co se za poslední týdny odehrálo, přinášíme tak trochu netradičně v komentovaném přehledu odkazů. Kromě mnoha zpráv o různých úpravách sečení travnatých ploch z několika koutů republiky, které reagují na epizody sucha a úbytek hmyzu a shrnuli jsme je v článku na str. 8, se v mediálním prostoru stále častěji usídluje téma globální změny klimatu. Ač se o tom nikdy nemluvilo více než dnes, pravdou zůstává, že koncentrace CO₂ v atmosféře i nadále dramaticky vzrůstá (viz [zde](#)). Na situaci zatím spíše formálně reagovalo několik zemí a vyhlásilo tzv. stav klimatické nouze ([Anglie](#) nebo [Irsko](#)). Ke stejnému závěru dospěla i radnice Prahy 7 a společně s touto proklamací přistoupí k několika konkrétním krokům (viz [zde](#)). Až potud se vše jeví na dobré cestě. Pak ale v jiné zprávě uvidíte usměvavou tvář našeho premiéra a přečtete si poselství, se kterým odlétal na neformální summit zemí EU: "Ochrana klimatu nesmí být na úkor evropského průmyslu" (viz [zde](#)), a tak trochu vám spadne brada. Uvědomíte si, jak moc jsou environmentální snahy společnosti v područí hospodářských principů. Jak moc jsou dnes politici prodlouženou rukou nejrůznějších podnikatelských subjektů. A jak moc velká část z nás rozhoduje při jejich volbě na základě úplně jiných principů.

Vraťme se však k tématu číslo 1 - suchu. Připadá vám zcela racionální a logické řešit problémy s ním související skrze rozsáhlé úpravy v krajině, které by měly posílit zadržování a hospodaření s omezeným množstvím srážek? Chyba lávky. Česká politická elita má totiž úplně jinou představu (viz [zde](#)). Polovina z 50 miliard určených na boj se suchem má totiž jít na investice do vodárenských soustav. Podobnou perlou je doporučení nákupu velkých cisteren, které budou mít za úkol dovážet vodu tam, kde není, z míst, kde ještě je. Nemusíme být ani příliš bystří na to, abychom si domysleli, proč jsou zcela přehlíženy systémové změny v zemědělství a krajinářském managementu.

Osobně jsem velmi zvědavý, jaké vyústění bude mít rozsáhlá diskuze nad lesní kalamitou posledních let. Můžeme zde totiž najít velmi podobné paralely s výše uvedeným. Zatím jsme totiž namísto velkých legislativních změn směřujících k výrazným změnám v zastoupení dřevin a způsobu péče o naše lesy byli pouze svědky snah o zajištění dostatečného množství těžební techniky a pracovních sil ke zvládnutí kalamity. Dočkáme se dalšího fiaska po premiérově návštěvě lesů na Vysočině (viz [zde](#)), nebo se přece jen začnou věci hýbat správným směrem? -jj-

Ohlédnutí za exkurzí na Dráčovské tůně

Také čtete internetový časopis Ďáblík odzadu, od pozvánek na akce? Za sebe musím říci, že mi to jednak šetří čas (nemusím ho tolik věnovat na hledání jinde), jednak beru uveřejnění v Ďáblíku i jako doporučení a určitou záruku kvality. Často jde navíc o setkání s osobnostmi, které už známe a máme s nimi dobrou zkušenost. Proto jsme s mým mužem Vildou zajásali na začátku května nad možností vydat se na Dráčovské tůně, a to s RNDr. Danielem Abazidem ze soběslavského Blatského muzea a s Mgr. Davidem Fischerem (Hornické muzeum Příbram). Sraz byl vyhlášen

na neděli 12. 5. 2019 v Dráchově u mostu přes Lužnici. Účast byla přes sychravé počasí velmi pěkná – přes 30 dospělých i dětí. Je to radost, když vidíte celé rodiny, jak mají chuť se něco dozvědět a není jim na překážku nutnost se pohybovat v holínkách, pláštěnkách a div ne i v rukavicích. Nejdychtivěji vyhlíželi školáčky. Někteří byli už z domova vyzbrojeni sítkami na vodní žouzel, další si je mohli na místě vypůjčit, stejně jako nádoby na úlovky. A tak jsme bez dlouhých úvodů vyrazili k první nedaleké tůni a zkoumali, který otužilec není při teplotě jen pár stupňů přes nulu tak úplně zalezlý a dal by se od nás chvilku vědecky pozorovat. Drželi jsme se ovšem v uctivé vzdálenosti od párku hnízdících labutí, aby nebylo nebezpečí vyplašení. Vejce by se toho dne zastudila velmi snadno.

Brzy se začaly ozývat dotazy i odpovědi, nechávali jsme si nádoby s rozličnými živočichy kolovat, k mnohým z nich bylo řečeno několik podrobností, a jak jsme se postupně přesouvali k dalším tůním, měli jsme čím dál tím jasnější představu o místním rostlinstvu i živočiších. Tůně prošly úspěšnou revitalizací a zejména obnovené slepé rameno Lužnice bylo přítomnými přírodovědci hodnoceno velmi dobře.

Nejvíce jsme si užili botaniky, protože jsme viděli například rozkvetlou žebratku bahenní – druh vysloveně atraktivní a vzácný. Nad hladinou zářily bílé kvítky, pod vodou byly vidět úzké listy uspořádané do podoby rybích kostříček. Zavzpomínali jsme s Vildou na doby, kdy byla žebratka ještě poměrně hojná i u nás na PR Tůně u Hajské a běžně jsme ji tam návštěvníkům ukazovali. Nyní se tam pořád ještě vyskytuje, ale mnohem méně. Další zajímavou rostlinou byl rozpuk jízlivý, jehož podstatnou vlastností je obsah prudkého jedu. Je znám případ botanika, který jej uřízl nožem, aby jej mohl demonstrovat, pak si ale tímtož nástrojem ukrojil chléb a skončil v nemocnici. A do třetice: byla nalezena i rostlinka s legračním názvem a krásným bělostným kvítkem – voďanka žabí.

Vilda se jako obvykle soustředil zejména na měkkýše, a to jak na ty vodní v tůních, tak na suchozemské na březích. Mohl tím pádem i vypomoci při odpovídání na dotazy ostatních účastníků. Zrovna měkkýšů se našlo celkem dost, zatímco pan Fischer, herpetolog, neměl málem co ukazovat. Až na jednoho mladého skokana zeleného (ovšem v hnědé barvě) a několik pulců blatnice byli obojživelníci schovaní před zimou. Nakonec jsme ale měli štěstí na rosničku, která nám předvedla své stromolezecké umění a nechala se ze všech stran fotografovat.

Řeč přišla také na dnes tak často probírané téma zadržování vody v krajině. Právě obnova tůní a říčních ramen je v přírodovědných kruzích přijímána jako jedno z nejúčinnějších řešení, a to nejen proto, že jde v takových případech i o záchranu prostředí s vysokou biodiverzitou. Hlavní předností je zachování dobré kvality vody a okolní půdy a dále ochlazující efekt v krajině, přispívající k udržování malého vodního cyklu. Půda s vysokým podílem organické hmoty lépe saje i udržuje vláhu a déšť i rosa se tak využívají v místě, kde padají, aniž by se voda odváděla z krajiny. Řeší se tedy přednostně příčiny sucha, a ne až následky.

Byli jsme našim průvodcům velmi vděční za hezkou akci, a to ještě jsme byli pozváni panem Abazidem do tepla Blatského muzea, abychom si tam v klidu snědli svou svačinu a prohlédli si sbírky. My s Vildou jsme si to nechali na jindy, ale někteří z dalších účastníků tu možnost jistě rádi využili. **-ah-**

Příklady pozorovaných živočichů: labuť velká, rákosník proužkovaný, poštolka obecná, skokan zelený v hnědé i zelené barvě, blatnice skvrnitá (pulci), rosnička zelená, ploštěnka cf. černá, bodule obecná, splešťule blátivá, vodomil černý, příkopník rýhovaný, znakoplavka obecná, střevlička východní, okružák ploský, plovatka bahenní, uchatka nadmutá, terčovník rýhovaný, v obnoveném ramenu Lužnice i bahenka živorodá.

Z rostlin: vodní mor kanadský, žebratka bahenní, barborka tuhá, bukvice lékařská, rozpuk jízlivý, pryskyřník plamének, voďanka žabí, bublinatka jižní, hvězdoš, šípatka, orobinec, zblochan a mnoho dalších. **-vh-**

RNDr. Daniel Abazid, foto -ah-

Překopávky

Síct, či nesíct?

Suché letní a za několik posledních roků i suché jarní epizody „nechtěně“ otevřely prostor k debatám o způsobech údržby travních porostů. V soukromých zahradách se může český národní sport v podobě vytváření anglických trávníků jevit poněkud humorně a je spíše otázkou času a osvěty, kdy našinec od tohoto prazvláštního zvyku alespoň zčásti upustí. Trávníky rozsáhlých ploch městských a obecních intravilá-

nů jsou však záležitostí odlišnou. O jejich údržbě je rozhodováno víceméně systematicky a většinou i na základě odbornějších podkladů. Vzhledem k obrovským plochám se mohou i dílčí změny projevovat poměrně výrazně. O přístupech ke způsobům péče o trávníky se otevírá diskuze především v souvislosti se zadržováním vody a také z důvodů oslabování biodiverzity některých forem života (zejména hmyzu - opylovačů, motýlů...). Do širšího povědomí se problematika dostala také prostřednictvím zatím všeobecné [výzvy](#) Ministerstva životního prostředí, která nabádala širokou veřejnost k omezení sečení trávníků. V rámci měst se hovoří o snižování frekvence sečí, ponechávání divokých ploch tam, kde je to možné, nebo vytváření náhradních biotopů pro hmyz ve formě „květnatých luk“ apod. V médiích jste mohli letos zaznamenat zprávy z několika míst ČR, kde se rozhodli k takovým opatřením přistoupit ([zde](#), [zde](#), [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#)).

Uvědomujeme si, že problematika údržby městských travnatých ploch není jednoduchá, do úvahy je třeba brát mnoho typů porostů a dalších souvislostí, včetně názorů veřejnosti i zažitých stereotypů. Určité pozitivní snahy a změny jsme zaznamenali i v rámci Jihočeského kraje. Přinášíme tak k tématu širší pojednání. Jaké pilotní projekty vznikly v Českých Budějovicích v součinnosti Městského úřadu a organizace Calla, se dočtete na str. 5. Pár základních informací se k nám dostalo ze sousedního Písku (str. 6). A níže přinášíme odpovědi na námi položené otázky pracovníkům Odboru životního prostředí strakonického městského úřadu - Ing. Ondřeji Kofroňovi a Ing. Jaroslavu Brůžkovi. Zčásti tak realizujeme naši nabídku výpomoci formou osvěty v této oblasti. Nabídli jsme i konkrétní spoluúčasť v případě plánovaných realizací, jedna z nich je v textu naznačena.

Na mnoha místech v republice přistoupila města nebo městské části k dílčím omezením ve frekvencích nebo způsobech provádění častých sečí travnatých ploch. Tato opatření mohou alespoň částečně pomoci v suchých periodách posledních let. Realizují nebo plánují se podobné změny i ve Strakonících?

Město Strakonice již několik let operativně reaguje na proměnlivost počasí ve vegetačním období a přizpůsobuje mu četnost a termíny sečí. Příkladem může být loňský rok, kdy se přerušilo sečení travnatých ploch na více jak jeden měsíc, a to v nejvíce suchém období loňského léta. Sečení trávy ve městě je prováděno dle zpracovaného pasportu, dle kterého jsou méně frekventované plochy (většinou na okraji města), sečeny 2x za rok, častěji v reálu pouze 1 x. V centrálních částech města je nutné provádět více sečí např. z hygienických důvodů (sběr psích exkrementů a odpadu, omezení výskytu hlodavců a klíšťat), s přihlédnutím k typu a druhové skladbě trávníků (pobytové trávníky). Absenci kvetoucích luk v centru města se snažíme v posledních 3 letech nahrazovat přírodě blízkými trvalkovými záhony, ve kterých je zastoupena celá řada původních i nepůvodních hmyzosubných rostlin.

Foto -jj-

sečou max. 1x za měsíc. Na těchto plochách je pro některé rostlinné druhy tato perioda dostatečně dlouhá, aby vytvořily květní orgány a staly se dočasným útočištěm pro hmyz a další živočichy.

Úprava ve způsobu obhospodařování městských ploch zeleně by mohla pomoci zmírnit také negativní trendy související s početností hmyzu (zejména opylovačů nebo motýlů). Realizují se tzv. květnaté pásy nebo "motýlí louky". Chystají se po úspěšném projektu "Strakonická louka" podobné výsevy nebo opatření?

Letničky z přímého výsevu – Strakonická louka a jí celou řadu podobných směsí - jsme rádi používali pro jejich jednoduchost, druhovou rozmanitost a nenáročnost údržby. Bohužel v posledních 3 letech (kvůli suchému jarnímu období), zmíněné směsi prakticky nevzešly, a pokud vzešly, byly zahlušeny plevelnými druhy z čeledi merlíkovitých a lipnicovitých, které jim nedaly prostor pro jejich rozvoj. Z tohoto důvodu byly tyto výsevy v předchozích 3 letech po výsevu 2x zrušeny a v loňském roce díky suchu již nebyly založeny vůbec. Proto jsme se rozhodli, jak uvádíme v bodě č. 1, řešit květnaté pásy ve formě přírodě podobných smíšených trvalkových záhonů podpořených jarními cibulovinami, které nabízejí jako první rostliny pastvu pro včely a další hmyz. Do těchto přírodě podobných záhonů se snažíme v maximální míře použít botanické druhy cibulovin (nejen pro jejich dlouhověkost, ale i jako lepšího partnera pro opylovače). Další možnou cestou je použití vytrvalé květnaté louky, kterou jsme již zhruba před 10 lety založili u mlýnského náhonu pod Stonehenge, a která měla velký úspěch mezi laiky, ale i odbornou veřejností. Po velké návštěvnosti pejskařů a založení discgolfového hřiště jsme nuceni tuto louku četněji sekat, častěji než počítal pasport zeleně, a to z důvodu, aby zde mohly být rea-

lizovány výše uvedené aktivity. Strakonice mají bohužel málo takto rozlehlých ploch, kde by bylo možné obdobné louky zakládat. V současné době se nabízejí některé z těchto možností v okolí obchvatu. Jelikož je obchvat stále ve zkušebním provozu a doposud nebyly jednotlivé pozemky zaměřeny a předány městu, není zde proto možné tyto aktivity realizovat. Do budoucna však v těchto lokalitách vidíme možnost vaší participace na zakládání travnatých ploch.

V diskuzích nad těmito tématy se občas ozývá část obyvatel trpící alergiemi. Přitom je známo, že pyl i ostatní alergeny se přenášejí vzduchem na obrovské vzdálenosti a i řada vysazovaných okrasných květin spadá do kategorie alergenů. Navíc se "divočejší" části trávníků obvykle plánují v méně frekventovaných částech města. Pomohla by v této oblasti lepší osvěta, aby taková opatření nebyla vnímána jako zanedbaný nepořádek?

Co se týče vašeho názoru na přenos pylů, zcela se s ním ztotožňujeme. Nesečené pozemky však budou vždycky v očích obyvatel vnímány jako nepořádek a neudržované plochy. Z tohoto důvodu je tedy nutné o těchto plochách diskutovat, porovnat je dle druhu trávníků a managementu jejich údržby, projednat možnosti změny jejich sečení s obyvateli a následně tento styl na ploše vyzkoušet, zdali bude fungovat.

Závěrem přikládáme odkaz na [vyjádření](#) Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu, sekce Správy zeleně a Zahradnické fakulty MENDELU v Lednici, uveřejněným 22. 5. 2019 na ČTK, které náš názor na danou problematiku plně vystihuje.

Změny v přístupu k městské zeleni v Českých Budějovicích

V mnoha českých městech se pozvolna mění přístup k údržbě městské zeleně. Týká se to i sečení trávníků, ačkoli změny jsou pomalé a místy se setkávají s nepochopením nebo odporem. V některých městech se stali nositeli změn osvětenější úředníci či místní politici, jinde vycházejí změny zdola a úřady reagují na tlak občanů či neziskovek.

V jihočeské metropoli existují už delší dobu příklady dobré praxe, např. vědecký kampus nebo projekt „Chceme motýly v Českých Budějovicích“. V kampusu se jedná o zahradu Přírodovědecké fakulty, na jejíž podobě se podílejí zejména pedagogové a studenti fakulty, a to většinou brigádnicky ve volném čase. Během krátké doby se podařilo na zanedbané ploše vytvořit květnaté trávníky, tůňku, suchou zídku a dokonce i písčitou dunu nebo vysadit původní stromy a keře i krajové odrůdy ovocných dřevin. Část kampusu patřící Biologickému centru AV ČR zase obsahuje extenzivně a mozaikovitě sečené trávníky nebo nové tůňky. Zmíněný motýlí projekt zahrnuje některá opatření ve městě i blízkém okolí, jejichž cílem je podpořit živné a nektaronosné rostliny a pomoci tak (nejen) motýlům.

Třetím rokem letos poběží také pilotní projekt tzv. květnatých pásů v městském prostředí, u jehož zrodu stála pracovní skupina Ekologie obnovy při katedře botaniky PŘF JU. Květnaté pásy jsou vlastně vyseté směsi dvouděložných kvetoucích bylin, které obohacují městskou zeď o prvek vzrostlé bohatě kvetoucí vegetace. Pásy byly vytvořeny ve vědeckém kampusu a parku Stromovka a probíhá na nich monitoring zaměřený na vyseté byliny, motýly a samotářské včely. První výsledky naznačují, že úspěšnost uchycení bylin je poměrně velká a pásy lákají obrovské množství motýlů i blanokřídlých (fotografie a grafy viz [zde](#)). To obzvláště vynikne v intenzivně sečené Stromovce, kde poskytují jednu z mála příležitostí pro opylovače.

I v Českých Budějovicích existuje tlak zdola, z prostředí vědců, neziskovek i dalších občanů na změnu přístupu k sekání trávníků. Letos se např. podařilo prosadit na malé ploše blízko centra tzv. mozaikovou seč městského trávníku, navíc v režimu dvousečné louky. Plocha se bude sekat jen dvakrát do roka, a to ještě střídavě po polovinách. Další snahy směřují k omezení letního sekání nebo přímo jeho zastavení při delším suchém období nebo ke změně péče o místo s výskytem ohroženého zvonečnicku černého bez sekání do jeho vysemenění.

Dalších nápadů týkajících se nejen trávníků, ale i stromů, vody ve městě nebo ochrany živočichů je celá řada, neradi bychom ale něco uspěchali. Změna by měla přijít nejen od úřadů a odborníků, ale musí ji přijmout za svou také obyvatelé města. Proto je zapotřebí všechny novinky vysvětlovat. Pomohou např. vysvětlující cedulky u vybraných ploch, spolupráce s místními médii, přednášky a besedy ve školách i pro veřejnost. Všichni by se měli dozvědět, že změna přístupu k městské zeleni by se měla pozitivně projevit nejen v biologické rozmanitosti, ale i v zadržování vody nebo zlepšení mikroklimatu. A že města s rozkvetlými trávníky a poletujícími motýly jsou prostě hezčí.

Další informace k tématu: <http://calla.cz/prirodavemeste/>

Jiří Řehounek, Calla

Foto Jiří Řehounek

Písecké sečení

Přinášíme rovněž shrnutí ze sousedního Písku, kde probíhala diskuze nad režimem prováděného sečení již v minulém roce. Informace nám zaslal spolek Voda a zeleň v Písku, který se v této záležitosti angažoval.

Zpětnou vazbu ke způsobu úprav travnatých ploch již loni poskytli obyvatelé města, kteří si většinou stěžovali na nízkou výš-

Foto -jj-

ku sečení, kdy docházelo i k likvidaci sedmikráskami rozkvetlého trávníku. Na základě dialogu s Městskými službami byla přislíbena úprava plánu sečení dle Odboru životního prostředí a zvýšení výšky na 8 cm. Loni také došlo v průběhu horkého a suchého léta k oddálení některých sečí oproti původnímu plánu.

Letos proběhla debata k tomuto tématu přímo na komisi životního prostředí, které se účastní zakládající členové výše uvedené spolku. Mají být vytipovány lokality, kde by ve spolupráci s Městskými službami a OŽP mohl být zaveden systém mozaikových sečí. Návrh vzešlý z širší diskuze bude předložen na příštím zasedání komise 10. 6.

V proběhlých jednáních bylo také nadneseno téma používání Roundupu, který je mnohdy aplikován i do závlahových mís stromů k potlačení nežádoucích plevelů. Městské služby považují používání alternativních způsobů (zejména parních strojů)

za neefektivní a za technologii s větší ekologickou zátěží - zplodiny z naftového agregátu nebo nakládání s použitými bateriovými akumulátory.

Řešilo se také diametrálně odlišné vnímání (ne)pořádku např. ve formě planých rostlin širokou veřejností. To, co pro jednoho znamená oživení veřejného prostoru, může pro jiného představovat nepřijemný plevel. Vše tak bude muset směřovat ke stanovení priorit a rozumnému kompromisu. -jj-

Staronová vodní plocha naproti Slaníku

Návrat vody do krajiny, její zadržení, když zrovna je, a jak to udělat, to jsou otázky a s tím související a množící se názory, které bují jako příslovečné houby po dešti. Jen si vybrat. O to příjemnější je, když návštěvník krajiny narazí na vodní prvek, který byl, skoro zanikl, a potom se vylíhl jako bájný pták Fénix. Něco takového by se dalo napsat o říčním chobotu naproti obci Slaník jako součásti území zvaného Pod Cestou. Zde se na přelomu roku 2018/ 2019 objevila nová říční tůň. Takřka v místech, kde byl říční chobot zaznamenaný v leteckém snímkování roku 1951. Fotografický snímek je dostupný pod odkazem [zde](#). Kdysi na konci minulého století zde postupným zazemňováním tento říční chobot zanikl. Nejdříve zmizela štěrková lavice přímo naproti obci Slaník pod hojným porostem invazní netýkavky žlaznaté. Přitom se říční chobot začal zužovat a předělovat drobnými hrázkami z naplavenin, které přinesla velké voda, a dřevní hmoty z okolních keřů a stromů. Přispěla i hojná, ničím neregulovaná ruderalní vegetace, a tak jsem v roce 2015 na místě největší tůně, postupně již samojediné, zaznamenal jen podmáčený pozemek s porostem vrby a olše. Z původního chobotu pak zbyla jen strouha s trochou vody. Konec vodní plochy se zdál již neodvratný. Až letošní leden pro mě byl překvapením. Z obce Slaníku jsem jednoho slunného dne pozoroval třpyt vodní plochy a zamyslel se nad příležitostí něco se o tamní krajině dozvědět.

Líhnutí komára, foto -vh-

Vznik staronové vodní plochy znamená pro přírodomilce příležitost sledovat, jak a co se bude na daném místě dít. Často tak blízko domova mnoho příležitostí není. A tak jsem se rozhodl tuto příležitost nepromarnit a nově vzniklou lokalitu navštěvovat.

První, co mě upoutalo, byly vrásky na březích této říční tůně. Znamenaly, že tůň v době velké vody napomůže zvětšení jímací schopnosti krajiny. Odhadem na základě mapových podkladů by se dalo napsat o nově vzniklé vodní ploše o velikosti jednoho hektaru. Druhou věcí bylo nesourodé podloží. V některých místech písek, jíl a ze-
mina, jinde štěrk. Revitalizaci dále provázelo silné odstranění původních dřevin. Větši-

Lokalita před revitalizací 27. 3. 2015 (nahore) a po revitalizaci 7. 4. 2019 (dole), foto -vh-

ka, jestli si říční tůň zachová a rozhojní drobnou korýší faunu nebo zda bude osídlena rybí osádkou. A jak rychle budou změny v osídlování pokračovat. Příležitost se naskytla, nyní jde jen o to ji nepromarnit. **-vh-**

nou zastoupených vrby křehkou a olší lepkavou. Několik vrb zůstalo v prostoru mezi chobotem a řekou. Olše a případně jiné dřeviny tvoří pás mezi chobotem a loukou směrem jižním. Břehy zbavené vegetace (včetně travního porostu) začala v březnu osidlovat psárka luční a objevily se též malé rostliny netýkavky žláznaté. Vodní sloupec byl zatím bez vodních rostlin s jemným porostem řas. To vše počátkem dubna.

Při provedení tří odběrů vodních vzorků jsem zjistil převážně přítomnost buchaneček, sporadicky perlooček a občasný byl také výskyt lasturnatek do velikosti 1 mm. Nalezeny byly též kukly komára pisklavého, červené larvy pakomára a pohyblivé larvy jepic.

Samotný břeh osídlily hojně vlaštovky obecné a jiříčky obecné, které si zde sbíraly vyjma potravy také materiál na stavbu hnízd. Očekával jsem zde také zástupce bahňáků. A skutečně jsem na jižním břehu chobotu pozoroval pár kulíků říčních. Vodní plochu vyjma kachen divokých osídlili též morčáci velcí.

Z ne příliš zřetelných stop by se dalo usuzovat na vydru říční a k nové vodní ploše chodí uhasit žízeň také srnčí zvěř. Stejně tak sem chodí na lov volavky popelavé.

Okolní dřeviny jsou stále osidlovány zástupci drobného zpěvného ptactva. Staré stromy hostí strakapouda velkého.

Zdá se, že nový zásah do krajiny svou změnou přinese opět něco nového a v přírodním duchu. V každém případě se zde otevírá pro pozorné oči příležitost něco se naučit. Např. už jen na tom, jak rychle osídlí holinu břehu chobotu traviny a zmiňovaná netýkavka žláznatá. Nyní je otázkou, zda sem prolne invazní křídlatka.

Zkušební provoz prověří zájem o sdílená kola

V letní sezóně by se v Písku na zkoušku mohla objevit kola ke sdílení. Rada města souhlasila s nabídkou firmy REKOLA Bike-sharing na pětiměsíční testovací provoz 60 bicyklů za cenu 835 tisíc korun s DPH. Pokud zastupitelstvo schválí rozpočtovou změnu pro tuto službu, následnému podpisu smlouvy by nemělo nic bránit.

Kola ke sdílení s charakteristickou růžovou barvou budou k využití pro dopravu po širším centru města. „Služba bude zahrnovat dodání a kompletní zajištění i servis sdílených kol,“ vysvětluje místostarosta Petr Hladík. „Město si díky testovacímu provozu může ověřit zájem o tento druh mobility. Získaná data pomohou určit například také, kde by bylo vhodné vybudovat cyklostojany či další cyklistickou infrastrukturu.“

Půjčit si kolo půjde přes mobilní aplikaci. Využívat je budou moci místní i turisté. Tento způsob dopravy funguje vedle Prahy třeba i v Českých Budějovicích a několika dalších městech.

„Nabídka na provedení zkušebního provozu je vhodným a jediným relevantním nástrojem, jak potvrdit či vyvrátit předpoklad, že o službu sdílení kol bude ze strany veřejnosti zájem, a jestli tento zájem bude takový, aby opravňoval město do projektu případně investovat další prostředky,“ říká Petr Jelínek, cyklokoordinátor města Písku.

Pokud dojde k podpisu smlouvy, sdílená kola by se v ulicích města mohla objevit už na začátku prázdnin. Udržitelná mobilita je součástí strategického plánu města. **Irena Malotová, tisková mluvčí Města Písek**

Foto archiv společnosti REKOLA

O českém zemědělství

Z mnoha důvodů je velmi těžké označit zemědělství za jedno z nejvíce destruktivních odvětví lidské činnosti. Umožnilo nám dostat se tam, kde se teď nacházíme, a poskytuje nám obživu. Jeho negativní vlivy vnímáme jen velmi omezeně. Na podobu krajiny a způsoby hospodaření v ní jsme za dlouhá léta navyklí a v mnoha ohledech se nám jeví jako estetické. Snad s výjimkou nápadných žlutých lánů se nad souvislostmi českého zemědělství a životního prostředí nepozastavujeme. Situace se však v posledních letech stává poměrně závažnou a dlouhodobě neudržitelnou.

I když už byly o tomto tématu popsány stohy papíru a naťukány miliardy úhozů do klávesnice, rád bych upozornil na článek, který je z mého pohledu nejvýmluvnější a shrnuje hlavní fakta a souvislosti. V posledním vydání časopisu Sedmá generace byl zveřejněn text s názvem [P\(r\)ohnojená rodná hrouda](#). Velmi trefně popisuje slepou uličku průmyslového způsobu našeho zemědělství. Ve spojení s popisem jeho historického vývoje (viz [zde](#)) si můžeme udělat základní obrázek o tom, čeho jsme se naší vírou ve zvyšující se výnosy a nevyčerpatelnost půdy dopustili. Dnešní podoba zemědělského hospodaření se tak stává jednou z projekcí rozsáhlejšího a všudypřítomného omylu naší civilizace - víru v neomezený ekonomický a hospodářský růst. Odráží se v něm naše krátkozrakost a omezenost na aktuální zisk.

Foto -jj-

Uvedený článek cílí na hlavní a základní problém - nadužívání minerálních hnojiv - a přináší zajímavé spojitosti. A to nejen samotná čísla. Upozorňuje na fakt, že čím více hnojíme průmyslově vyráběnými hnojivy, tím rychleji v půdě ubývá organické hmoty. Snižuje se množství snad všech organismů v ní a také schopnost půdy poutat vodu. Dostáváme se do spirály ještě větší nutnosti hnojit a zároveň děláme ze zeminy mrtvý substrát, ve kterém "drží" rostliny vyžadující koncentrované živné roztoky.

Proč je tak těžké nahradit průmyslová hnojiva příznivějšími alternativami? Protože zemědělské podniky fungují pod vlivem korporací, které se orientují na kombinaci ve výrobě minerálních hnojiv, pesticidů a geneticky modifikovaných potravin. A hádejte, jaký holding se na podobný model orientuje v ČR.

Autorka článku upozorňuje rovněž na závažnou problematiku fosforu. Zatímco dusík pro výživu rostlin je možné považovat za takřka neomezený zdroj, fosfor je limitován jeho dostupnými zásobami (výhledově na 50-100 let), případně zatím neexistující účinnou recyklací ze sedimentů a odpadních vod. Může se tedy velmi brzy stát limitujícím faktorem pro současnou podobu intenzivního zemědělství.

Mnoho zdrojů uvádí jako účinný způsob řešení návrat k živočišné výrobě, jehož odklonu směrem k dovozu ze zahraničí jsme v posledních letech svědky. Jedná se však o další slepou uličku, a to zejména v souvislosti s produkcí skleníkových plynů a celkovou nehospodárností tohoto odvětví. Alespoň částečné náhrady celkového množství používaných minerálních hnojiv by mohlo být dosaženo dosud nevyužitým potenciálem biologicky rozložitelného odpadu z našich domácností.

Jako dílčí řešení je vnímán model ekologického zemědělství, který nemusí v dlouhodobém horizontu znamenat tak výrazný pokles výnosů, jako je často prezentováno. Výrazně by pomohla také větší zodpovědnost vlastníků půdy a snad i větší legislativní motivace k jejímu obhospodařování namísto bezhlavého pronajímání zemědělským subjektům.

K článku [P\(r\)ohnojená rodná hrouda](#) přidávám také velmi výstižný [rozhovor DVTV](#) s Danielem Pitkem - soukromým zemědělcem hospodařícím v okolí Milešovky. -jj-

Porovnání

Lidská paměť bývá v některých směrech až neuvěřitelně krátká. A tak si nedělám žádné velké iluze o vděku strakonických obyvatel vůči přívětivé zeleni, která ještě před několika lety ze všech stran krásnila okolí pobočky Šmidingerovy knihovny Za Parkem. Když ji ale připomenu, možná se někomu přece jenom vybaví. Obrovitý šeřík u branky přece vždycky tak krásně voněl celou Husovkou, když nastal jeho čas, brzy jej pak vystřídal šápková růže, a pokud jste si všimli porostu mezi hlavním vchodem a hlohovým živým plotem, nebýval to ani tak trávník, jako (skoro) louka. Zajímali-li se někdo z návštěvníků knihovny o malou výstavku kvetoucích rostlin umístěnou v půjčovně, mohl v botanizování vesele pokračovat i venku pod okny. Vysoké čekanky spolu s vojtěškou shlížely na spousty drobnějších kytiček, veselé barvy svítily v zeleni do dálky a rozliční hmyzíci dělali radost ptactvu i dětem a rodičům z našeho přírodovědného kroužku MOPíků.

To už je teď všechno pryč, od vysoké hradby hlohů se čtyřmi ptačími hnízdy přes zmí-

něný šeřík, břízu, javor a kalinu až po douglasku a tamaryšek ze sousedního pozemku. Přes naše prosby o mírnější postup při budování nové autobusové zastávky vzalo před deseti lety za své takřka vše, co před naším i vedlejším domem rostlo. Uchovat se povedlo jen něco málo. Jednak malý (a dnes už pěkně vysoký i košatý) jilm přesazený MOPíky k jednomu z paneláků v ulici A. B. Svojsíka, jednak tavolník a dřín, které rostly pospolu v rohu pozemku a dnes je můžete vidět pod okny půjčovny. Poprosila jsem totiž tehdy pana bagristu, aby pro ně připravil pořádnou jámu a pak je drapákem přenesl. Se všemi keři se to udělat nedalo, ale aspoň těmto dvěma to život zachránilo. Tavolník je teď zrovna obalený záplavou bílých kvítků, dřín už má po odkvetu a chystá úrodu červených sladkokyselých plodů.

Nová zeleň, která byla před domem vysázena, trpí v létě horkem a suchem a roste jen tak tak. Dnes, kdy se mluví o nutnosti zadržování dešťové vody už dokonce i v oficiálních sdělovacích prostředcích, se nabízí srovnání s původním bujným a hojně oživeným porostem. Možná by se dalo namítnout, že teď je méně práce s údržbou, ale o tom vím své: co zabere v tomhle směru daleko nejvíc času, to není péče o dřeviny a o palouk. Nejnáročnější je jednoznačně úklid po nepořádných kolemjdoucích.

A ještě by se dalo říci, že přední zelená plocha je v nevýhodě, když na ni praží od jihu prudké slunce. Oproti chladnějšímu dvoru za domem, kde se tak dobře daří liliovníku, jasanu, šeříku a lísce, je to velký rozdíl. Co ale západní strana od Želivského ulice, kam odpoledne přece také svítí slunce? Je také tak suchá? Není a můžete se přijít podívat. Jírovce pleťové, staré teprve patnáct let, stíní spolu s obvodovou zdí jedna radost. Spolu s nimi, s tavolníkem a dřínem zde pěkně prospívají osmi-leté kaliny a klokoče.

Z náletu se uchytil bílý šeřík a dvě lísky. Vzhledem k jejich nevhodným stanovištím není možné je nechat příliš rozrůst, a tak je pravidelně stříhám a větvičky dávám v knihovně do vázy. Trávník je v této části pozemku sečen kosou, a to mozaikovitě. Zpola usušená tráva pak slouží k mulčování pod stromy a keři, zbytek přichází na kompost za domem. V roce 2004 se zde kopalo kvůli opravě potrubí, a tak původní "luční" společenstvo bohužel zaniklo i tady - připomíná jej už jen sem tam nějaký ten jetel a pryskyřník. Časem se to snad změní. Případně tomu můžeme trochu pomoci a na drobné holiny po vyhrabané stařině některé z květin postupně znovu vysévat.

Foto Jaromír Havlík

Rozdíl je i v kvalitě půdy na porovnávaných místech. Je to logické, protože co je v ní hlavní, to jsou bakterie a drobní živočichové v ní žijící. Žádoucí drobtovitá struktura, schopná dobře pojímat vodu, a tvorba humusu je jejich zásluhou, a proto je udržování jejich životních podmínek tak důležité – viz např. zasvěcené a v praxi ověřené informace v článku pedologa Ing. Milana Hluchého, Ph.D. v časopisu „Krása našeho domova“ [zde](#).

Půjdete-li od parku směrem k ZŠ F. L. Čelakovského, můžete si kromě našich statných jírovců povšimnout i řady babyk mezi chodníkem a vozovkou. Ty, které rostou blízko knihovny, také využívají blízkosti nezadlážděné plochy a jsou větší než ostatní. Před patnácti lety, po vysazení, byly zalévány z cisterny, teď jsou odkázány na déšť a na podporu okolní zeleně. Tam, kde je půda a dalších stromů více, je lépe i jim - což je sice úplně jasné a nemusela bych o tom psát, ale často mi připadá, jako by se na tuto základní skutečnost při projektování ve městech vůbec nepamatovalo. Neříkám, že má být vysoká tráva na dětském hřišti, hromádky mulče a klacíků v předzahradce nebo černý bez na náměstí. Estetické a bezpečnostní požadavky na obecní zeleň jsou rozhodně opodstatněné, něco je vhodné pro exponovaná místa, něco se schová někde za zídku, za živý plot a podobně. Je potřeba stinné a vlhké kouty využívat a také cíleně vytvářet. Stejně tak u starých stromů záleží, jsou-li u frekventované cesty, nebo mají-li to štěstí, že nikoho neohrožují a mohou v klidu dožít. Je-li ale strom zdravý, pak je jen dobře, dáme-li mu dobré podmínky a možnost pořádně narůst. Miniaturní dřeviny trčící z mřížek v dlažbě nejsou ani hezké, ani nemohou plnit žádné důležité hygienické funkce. Doufám, že se trend „bezúdržbových“ sterilních ploch už brzy změní na rozumnější, ať už pro lepší hospodaření s vodou, nebo i z dalších důvodů, o kterých se začíná už přece jenom více mluvit.

Mile mě překvapilo, když se v hojně sledovaném rozhlasovém pořadu Meteor na Dvojce objevil 6. 4. 2019 příspěvek doc. RNDr. Jana Pokorného „**Chcete vodu? Sázejte stromy**“ a když jsem jej pak našla i v archivu [zde](#). Hovoří se v něm stručně a srozumitelně nejen o dřevinách a jejich významu pro malý vodní cyklus, ale i o meziplodinách v zemědělství atd. Jsou to tytéž myšlenky, které pan Pokorný šíří už přes dvacet let (viz např. zvláštní číslo časopisu Veronica z roku 1998 „Krajina a povodeň“) a mnozí další přírodovědci také, ale kterým nebyla dříve věnována žádná větší pozornost. Nyní, kdy je kritický nedostatek spodní vody a přichází snaha neřešit jen následky, ale hlavně příčiny, se už naštěstí začalo o půdě a o zeleni uvažovat s větší vážností. -ah-

Smutilka obecná

V časopisu Kompost byli jeho čtenáři seznámeni již se dvěma cizopasnými včelkami – nomádou (v č. 6/17) a kuželitkou (v č. 11/18). Smutilku obecnou (*Melecta albifrons*) z čeledi včelovitých (*Apidae*) jsem vyfotila na kvetoucím pilátu lékařském

Smutilka obecná, pelonoska hluchavková, foto Eva Legátová

Hostitelskou včelu pelonosku hluchavkovou (*Anthophora plumipes*) jsem vyfotila na zdi domu v Chanovicích ráno 8. 5. 2019. **Eva Legátová**

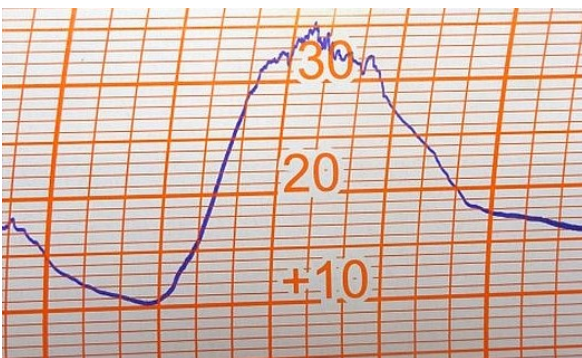
Použitá literatura:

MACEK J., STRAKA J., BOGUSCH P., DVOŘÁK L., BEZDĚČKA P., TYRNER P.: Blanokřídlí České republiky I., Academia Praha, 2010.

Jsou dny...

Jsou dny, kdy člověk neví, co na sebe. Ráno je to na kožich, odpoledne na tričko. V meteorologii se tomu říká denní amplituda, neboli rozdíl mezi nejnižší a nejvyšší teplotou dne.

Obecně lze říci, že k největší rozdílu teplot dochází při jasném počasí, kdy v noci zemský povrch nejrychleji ztrácí ve dne získané teplo (radiace) a vzduch se ochlazuje, zatímco ve dne, kdy je povrch nejvíce vystaven slunečním paprskům, se vzduch od povrchu nejrychleji ohřívá. Nejstálejší teplota při zemském povrchu zase bývá při husté oblačnosti. Což se stává ve dnech deštivých, popř. sněhových. A potom při podzimních a zimních inverzích, kdy po předchozím vyjasnění studený vzduch v noci steče do údolí a kotlin, vysráží se v něm vzdušná vlhkost, která vytvoří mlhu, a ta pak jako poklop zde zabráňuje přístupu slunečních paprsků a tím prohřívání vzduchu. Někdy slunce ještě mlhu prorazí, ale většinou pomůže až vítr.

Dne 13.8. 2018 byl rozdíl mezi ranní a odpolední teplotou 25°C, foto Jiří Wagner

že hodnoty i v jiných letech jsou obdobné. Není bez zajímavosti všimnout si, jak se na velikosti amplitud projevil duben a květen loňského roku, kdy panovalo jasné, suché, předčasně letní počasí.

Obecně je třeba ještě zmínit, že denní teplotní amplitudy jsou ovlivněny i dalšími vlivy: reliéfem krajiny (např. údolí s malým pohybem vzduchu mají větší amplitudy - více se přes den prohřívají, ale v noci do nich stéká studený vzduch). Zmenšování amplitud zase způsobuje vegetace, kdy rostlinný kryt teplotní rozdíly vzduchu mezi nocí a dnem zčásti snižuje. Že teplota vzduchu je způsobena ohřevem od zemského povrchu, dokládá i známý jev: amplituda klesá se vzrůstající vzdáleností od povrchu zemského. Už třeba ve výšce 2000 m nad zemí je denní amplituda pouze 1 až 2°C, denní teplota v této výšce je tedy už prakticky beze změny. **Jiří Wagner**

Abychom měli představu, jak velké mohou být teplotní denní amplitudy, tedy rozdíly mezi ranní a odpolední teplotou v jednom dni, podívejme se do záznamů – místo měření Horažďovice, rok 2018:

Vidíme, že ty největší denní teplotní rozdíly jsou v letních měsících, kdy mezi ranní a odpolední teplotou naměříme rozdíl až kolem 25°C. Což je dáno zejména odpoledními vysokými teplotami. Naopak v zimě bývají i ty největší teplotní amplitudy zhruba poloviční, neboť sluneční záření je nejslabší. A jsou zase dny, zejména ty inverzní nebo deštivé či sněhové, kdy se teploměr za celý den ani nepohne.

Uvedené hodnoty byly naměřeny v roce 2018. Lze říci,

Leden:	14°C
Únor:	13°C
Březen:	15°C
Duben:	25°C
Květen:	24°C
Červen:	19°C
Červenec:	25°C
Srpen:	25°C
Září:	22°C
Říjen:	21°C
Listopad:	10°C
Prosinec:	10°C

Hurá na výlet s Enviroskopem – 23.

Rozcestník šetrné turistiky na webových stránkách www.enviroskop.cz a ve volně stažitelné mobilní aplikaci Enviroskop přináší další tip na výlet – tentokrát na konkrétní akci, a sice na sobotu a neděli 8. a 9. června, kdy se koná Víkend otevřených zahrad.

Přírodní zahrady

V hledáčku Enviroskopu je řada přírodních zahrad napříč jihočeským regionem, několik se jich nachází i poblíž Strakonice, třeba zahrada mateřské školy Holečkova přímo ve městě, dále přírodní zahrada sv. Linhart v Chelčicích, Voňavá zahrada při základní škole Čestice nebo zahrada Ky.By v Chlumu. Poslední tři jmenované se účastní 10. ročníku Víkendu otevřených zahrad.

Tůňka pro obojživelníky Voňavé zahrady Čestice, foto Tereza Kulhová

koutů, koutků a zákoutí včetně ponechaných mrtvých stromů.

Nejblíže Strakonícím se nachází Voňavá zahrada, která obklopuje Základní a mateřskou školu Čestice. Vznikla jako klasická školní zahrada při výstavbě školy v roce 1965. Již z té doby pocházejí některé dnešní přednosti zahrady - neobvyklá velikost, arboretum s množstvím rarit, ovocný sad s postupně zrajícími odrůdami ovoce a mnoho původních dřevin. Přibližně od roku 2010 zahradu přestávají v duchu přírodních zahrad - nepoužívají zde hnojiva, pesticidy ani rašelinu, mulčují, pěstují zeleninu i ovoce. Na zalévání a pro napájení jezírka využívají dešťovou vodu. Z prvků typických pro přírodní zahrady najdete v té čestické třeba bylinkovou spirálu, tůňku pro obojživelníky, smyslový chodníček, vrbovou chýši, vyvýšené záhony, hmyzí hotel, divoký kout, louku, krmítka a budky pro ptáky i veverky, kompost a lipové broukoviště. Oproti jiným přírodním zahradám disponuje Voňavá zahrada množstvím divokých

Voňavá zahrada bude otevřena veřejnosti 7. června během pořádané zahradní slavnosti. Mimo této akce v rámci Víkendu otevřených zahrad bývá zahrada otevřena ve všední dny od 12:00 do 15:30.

Další informace a fotografie naleznete na www.enviroskop.cz.
center Krasec, z. s.

Simona Šafarčíková, Krajská síť environmentálních

Večer s dokumentem – 64. díl – Summerhill

V dnešním díle seriálu se zaměříme na možnosti vzdělávání. Vzdělávání člověka souvisí kromě jiného také s otázkou ekologie. Jaký má totiž člověk vztah k sobě a k ostatním, takový může mít ke svému okolí (krajině, fauně atd.). Otázka vzdělávání člověka se u nás v českých zemích začala řešit komplexně před 150 lety (zavedením povinné školní docházky), ale nezapomeňme, že člověk jako tvor zvědavý se učí od svého prvopočátku. Učení je nám vlastní. Bez něj bychom se nemohli posouvat dále. Nevznikaly by různé vynálezy, teorie, vědecké obory aj.

Otázka vzdělávání dětí je pro mě z pohledu rodiče zcela zásadní. Musím se ovšem vrátit do dětství, abych si uvědomil, proč, jak a co má vlastně smysl, a dále jakou jsem měl vlastně v konkrétním období svého života motivaci k učení sebe sama. Pokládám si otázku, proč v dnešní uspěchané době jsou vztahy mezi mnou a mým synem kvůli škole více napjaté, než byl vztah mezi mnou a mými rodiči. Proč, když další generace je opět chytřejší, než jsme byli my, z nich vyznačuje takový odpor k úkolům, učení a ke škole? Proč se nejprve do školy těší a po 20 dnech první třídy mi syn řekne, že ho to nebaví. Proč si stěžuje na to, že doma zvládne látku i s domácími úkoly za 30 minut místo 4 hodin učení ve škole?

Psychologové, kteří se tím posledních 50 let poměrně intenzivně zabývají, už znají odpovědi. Ví, že problém není v dětech, ale v nás a v nerespektujícím systému školství (autoři: Pavel Kopřiva, Jana Nováčková, Dobromila Nevolová, Tatjana Kopřivová – „Respektovat a být respektován“ 2005). K čemu jsou práva garantovaná Lisabonskou smlouvou a Listinou základních práv a svobod pro naše děti? My sami jim je upíráme a pak se divíme, že děti nedokáží pomáhat, spolupracovat a pořádk jen soupeří, hodnotí druhé, pomlouvají, ubližují sobě, druhým lidem, zvířatům, přírodě...

Kdo toto pochopil dříve než naši čeští autoři výše uvedené knihy, byl A. S. Neill (1884-

Škola Summerhill, foto CCO

1973), skotský pedagog, který roku 1921 založil internátní školu Summerhill pro nás s netradičním přístupem ke vzdělání. Tento zakladatel tvrdil, že vnější tlak má negativní vliv na utváření člověka a funkcí učitele je chránit žáka před zhoubnými vnějšími vlivy. Dále doporučoval zrušit tresty a omezit mocenskou autoritu učitele. Kladl důraz na žákovskou samosprávu (bez zásahů učitele), na svobodné jednání dětí a výuku založenou na neformálních rozhovorech.

A právě sem do této školy přijíždí malá Maddy, kterou sem přihlásili rodiče na doporučení psychologů. Ovšem školu, její vedení, ale i žáky čeká nelehký boj s úředníky o její zachování. Více se dozvíte ve filmu Summerhill, který je k dispozici ke zhlédnutí [zde](#) a také na přednášce 12. června (více viz Pozvánky na str. 14) **Martin Chvosta**

Pozvánky - červen 2019

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy přírodní zahrady

Úterý 25. 6., 16-19 hod., Katovice (konec Říční ul., nad jezem u žel. přejezdu)

Vyslechnete si teoretické rady k fungování přírodní zahrady v průběhu roku a vše si vyzkoušíte v praxi. Kurzem vás provede František Langmajer.

Červnové téma: zakládání druhé sklizně, ochrana půdy před suchem, jak dál, když dojde voda na zalévání

Cena: 50 Kč + vaše práce

Přihlášky a více informací na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Jarní farmářské trhy Strakonice

Pátek 7. a 21. 6., 13 - 17 hod., Velké náměstí pod radnicí

Poslední dva termíny jarních farmářských trhů před letní pauzou. Vybírat budete moci z široké nabídky farmářských potravin, výpěstků, rukodělných výrobků a občerstvení. Vše s důslednou kontrolou původu a kvality. Zboží z marketu u nás neokoupíte. Aktuality a seznamy prodejců na každý termín můžete sledovat na webu: farmarsketrhy.strakonice.eu. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice. Kontakt: Jan Juráš, jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244. **-jj-**

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Zastavení v čase

ST 5. 6.: Krátké setkání, ztišení, verše Vítězslav Nezval, poetická próza Jiří Suchý. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Drobné prázdninové dárky

ČT 6. 6.: Zdeňka Slavíková: **Tvořivý podvečer aneb Ze starého nového.** Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál na ukázkou a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní (bavlnky, odstřížky, drátky, korálky apod.).

Hraní na kantely

NE 9. 6.: hraní na kantely, případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spolna. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Výlet k Blanici

NE 16. 6.: Sraz v 6:55 na nádraží. V 7:10 odjezd vlakem do Volar. Tam nás bude v 9:20 čekat profesionální průvodce Ing. Josef Pecka (poplatek 100 Kč – až na místě). Půjdeme cca 15 km přes zříceninu hradu Hus kaňonem Blanice. Uvidíme Jezerní skálu s pralesem, přírodní rezervaci, naučnou stezku Na soutoku, vše s komentářem. Návrat v 16:35 ze Záblatí (s přeseďáním v Prachaticích a Číčenicích). Trasu lze případně přizpůsobit. Více na www.csop-strakonice.net.

Strakonické příběhy LXVI.

ÚT 18. 6.: Karel Skalický: Mít páteř křivou a mluvit křídou. O starých strakonických

bolševicích žertovně i rozvážně. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Promítání z cest do přírody

ST 19. 6.: Z Berounska a dalších míst. Od 17:00 ve společenském sále ŠK (hrad). Chcete-li přispět svými fotografiemi, tipy na cesty, na vyzkoušené ubytování apod., hlašte se na pobočce ŠK Za Parkem, na hrdlickova@knih-st.cz nebo 380 422 720.

Ledňáčci

Páteční schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00, kromě 28. 6., kdy schůzku vynecháme. 7. 6. si ukážeme vzácnou květenu na Kuřidle. 14. 5. pojedeme na Pastelkové hřiště do Řepice** (autobus jede v 16:30 z nádraží, stanoviště č. 4). Zpět pěšky nebo vlakem ve 20:40. **21. 6. si pohrajeme na zahrádce a rozloučíme se před prázdninami.** Info: pobočka Za Parkem (380 422 720) nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321).

Výstavy

Výstavka rostlin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj. Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). -ah-**

Šmidingerova knihovna zve:

Užitá tvorba Valentina Horby ku příležitosti jeho 45 let tvorby

Do 30. 6. - poprvé v životě autor vystavuje své perokresby péefek. Přístupné v době konání společenských akcí. **ŠK, společenský sál.**

Pasování prvňáčků na čtenáře

3. 6., 4. 6. a 5. 6. Akce je pro všechny žáky prvních tříd ve Strakonících a jejich rodiče. **ŠK, společenský sál, od 8:00.**

Kurzy počítačové gramotnosti

4. 6. – Internet I - první email – základní vyhledávání, e-mailová pošta.
18. 6. – Internet II - cestování s internetem – počasí, jízdní řády, mapy...
Přednostně pro čtenáře ŠK. **ŠK, studovna, 9:00 – 10:30.**

Čte Bohdana Majerová

4. 6. – Čtení nejen pro nevidomé a slabozraké. Bohdana Majerová načítá knihy pro nevidomé v Knihovně K. E. Macana v Praze. Zvukové knihy se pak půjčují po celé republice, jedním z míst je i Šmidingerova knihovna. **ŠK, čítárna, 14:00.**

Výstava DDM „IDEA 74 / šablony“

5. 6. - 1. 7. - Prezentace aktivit DDM Strakonice, které děti s pedagogy zvládli a co ještě připravují díky dotaci EU. **Vstupní hala ŠK, otevřeno ve výpůjční době ŠK.**

Bookstart - S knížkou do života

6. 6. - Pravidelné setkávání s rodiči a dětmi v rámci nového projektu na podporu pozitivního vztahu ke knihám, čtení a čtenářství u nejmenších dětí, a to ve spolupráci s rodiči. V případě zájmu o účast nás prosím kontaktujte na tel. 380 422 708 nebo osobně na oddělení pro děti. Projekt má omezenou kapacitu. **ŠK, oddělení pro děti, od 9:30**

Spisovatelé do knihoven

10. 6. - Autorské čtení s debatou: Radka Denemarková – spisovatelka, literární historička, scénáristka, překladatelka. Pořádá Šmidingerova knihovna ve spolupráci s čajovnou Pod Stolem. Vstupné 40 Kč, čtenáři ŠK 20 Kč. Tentokrát **v čajovně Pod Stolem od 17:00!**

Vícehlasy 18

13. 6. - Vícehlasy aneb Mimořádná setkávání s inspirujícími osobnostmi. Jan Cimický - psychiatr, prozaik, básník, překladatel a scénárista - a Ladislav Beran - písecký spisovatel a emeritní komisař kriminální služby - budou mluvit nejen o svých cestách k literatuře. Večerem bude provázet Ivana Jonová. Vstupné 80,- Kč, čtenáři Šmidingerovy knihovny 40,- Kč. Předprodej 14 dní před akcí v čítárně ŠK. Z akce je pořizován videozáznam. **ŠK, společenský sál, 17:00**

Tvořivá dílnička pro děti

27. 6. - Deštník. Tvoření pro děti v knihovně, materiál bude k dispozici na místě. **Oddělení pro děti ŠK, 8:00 - 11:00**

Bedřich Zákostelecký: Ve znamení sedmiček

2. 7. - 5. 8. - Výstava Bedřicha Zákosteleckého (77): knižní vazba (které se věnuje od 7. 7. 1977), závěsné objekty s citáty, Škola hry na klarinet (45 let od vydání učebnice psané ve Strakonicih). **Na vernisáži v úterý 2. 7. od 17:00 zahraje pozounové trio** (Libor Čech, Libor Čech jr. a Jiří Pichlík). **Vstupní hala ŠK, otevřeno ve výpůjční době ŠK.**

Pozvánky odjinud:

Červnové akce v obchodu Bezinka

Uplynuly první dva měsíce provozu našeho bezobalového obchodu a můžeme s radostí konstatovat, že byly úspěšné. Je mi velkou ctí, že si lidé Bezinku oblíbili. Těší mě, jak se lidé více a více zamýšlejí nad dopadem našeho každodenního života. Dělá mi radost diskutovat se zákazníky o různých úhlech pohledu na svět. Bezinka praská ve švech, ale i tak je ještě mnoho zboží, které bych ráda zařadila. K sortimentu popsanému v prvních dvou článcích (viz Kompost [č. 3/2019](#) a [4/2019](#)) přibyl začátkem května například listový špenát, rukola, koriandr a různé druhy sirupů. Rozhodli jsme se také pro zvýhodnění otevírací doby. Bezinka rozkvétá stejně jako nyní venku a já jí přeji mnoho a mnoho spokojených zákazníků. Ráda bych čtenáře touto cestou pozvala na dvě akce, které proběhnou v měsíci červnu.

SWAP u Bezinky

Úterý 4. 6., 15-18 hod. Vzájemná výměna jarního/letního dámského i pánského oblečení, šperků, bot, doplňků.

1. bezobalová grilovačka s Honzou Jurášem

Úterý 18. 6., 17-20 hod. S sebou vezměte talířek, kelímek, příbor. Vstupné dobrovolné, ochutnávky zdarma, obchod otevřen, zázemí pro malé i nejmenší.

Více informací na facebooku [Bezinka obchod bez obalu](#). *Lucie Kolářiková*

Vzdělávání budoucnosti

Stát, a to konkrétně naše vláda řeší, co se vzděláním do budoucna. Chce, aby vzdělávání odpovídalo požadavkům následného uplatnění a zároveň bylo konkurenceschopné. Aktuálně na tomto pracuje expertní skupina, která má představit budoucnost vzdělávání v České republice. Jsou různé směry, různé skupiny, které mají různé zájmy.

Když se podíváme do historie našeho státu, pak zjistíme, že nejlépe jsme na tom byli za první republiky. To naše země patřila k nejlepším 10 zemím celého světa. V té době zde v rámci reformy a díky zvýšené občanské aktivitě vznikala spousta nových škol. Tyto školy byly jak klasické, tak poměrně reformní a inovativní. Nový pedagogický přístup a jeho výsledky ovlivnily pojetí osnov obecných a měšťanských škol z roku 1930, které měly vytvořit činnou školu, kde by žáci na základě své vlastní práce získali trvalé vědomosti a dovednosti potřebné pro život. Ve třicátých letech totiž přišla velká kritika úrovně obecných škol a znalostí jejich žáků, a proto bylo potřeba se inspirovat na druhé straně v pokusných školách, kde se objevila řada úspěchů ve vzdělávání a aplikaci v praxi.

Dnes opět stát řeší připravenost žáků, studentů na budoucí aktivní občanský, profesní i osobní život (první cíl) a také snížení „vzdělanostní nerovnosti“ a zvýšení spravedlnosti v přístupu ke vzdělání (druhý cíl). Někdo by řekl, že se historie opakuje. Jak tedy udělat vše správně a vyvarovat se dřívějším pochybením?

Můžeme my jako obyčejní lidé, rodiče dětí, které již jsou nebo budou součástí vzdělávacího systému, s tím něco udělat? Naše děti jsou cílovou skupinou tohoto systému vzdělávání. Jsou také jeho konečným produktem. Ale hlavně jsou živými tvory, součástí této planety a mají svá práva stejná jako my.

Chcete-li se dovědět více, jak pomoci této zemi, svým dětem a sami sobě, přijďte na bezplatnou přednášku „Vzdělávání budoucnosti“ dne **12. června od 17 hodin do společenského sálu Šmidingerovy knihovny na III. hradním nádvoří ve Strakonicih**. *Martin Chvosta*

Drobné smetí

Ekvádorský kmen uchránil část Amazonského pralesa před těžbou

Prales o rozloze asi 200 000 km² by měl podle rozhodnutí ekvádorského soudu zůstat ušetřen před těžbou ropy a i nadále patřit svým původním obyvatelům. Více se dočtete [zde](#).

Správa NP České Švýcarsko se rozhodla dále nezasahovat proti kůrovci

Dosavadní systém zásahů na území národního parku vedl ke vzniku velkých holin, které znesnadňovaly proces přirozené obnovy a přeměnu lesů směrem k přirozenější skladbě. Více informací naleznete [zde](#). Spíše z důvodu neúčinnosti dosavadních opatření vzdávají boj s kůrovcem v některých chráněných územích v Jeseníkách. Více viz [zde](#).

V ČR bylo zaznamenáno první upytlačení vlka

První případ nelegálního usmrcení vlka střelnou zbraní byl zdokumentován v dubnu na Mělnicku. Je možné, že vlk byl zastřelen jinde a na toto místo dovezen. Více viz [zde](#).

Ponor do Mariánského příkopu odhalil odpadky

Expedice, která překonala dosud rekordní hloubku o 16 m, našla na nejhlubším místě světového oceánu plastový odpad. Více se dočtete [zde](#).

Definitivní zákaz některých plastových výrobků

Dlouho očekávaná regulace některých jednorázových plastových výrobků začne definitivně platit v roce 2021. Kterých konkrétních výrobků a jak se regulace dotkne, se dozvíte [zde](#).

V Prachaticích zavádějí systém sběru kovových odpadů

Možnosti třídění pro místní obyvatele byly rozšířeny o 15 nových šedých kontejnerů na sběr smíšeného kovového odpadu. Více viz [zde](#). -jj-

Do práce nejen na kole

Kampaň "Do práce na kole" je nejen pro cyklisty, ale i pro pěší a ty, kdo jezdí na skateboardu, na koloběžce apod. Kdo by si chtěl vyzkoušet koloběžku KOSTKA a časem si ji třeba i pořídit, může si ji vypůjčit ve strakonickém Íčku (více viz [zde](#)).

Olga Maroušková

Literární okno

Milion ptáčat

28. 6. 2019 si připomeneme nedožitý devadesátý pan Václava Chána - amatérského botanika, před nímž měli velkou úctu i profesionálové a na kterého pořád rádi vzpomínáme. Na letošek připadají v souvislosti s panem Chánem výročí dvě, protože 15. 2. uplynulo deset let od jeho úmrtí, ale tehdy v předjaří jsme si řekli, že článek napíšeme až k narozeninám. Pan Chán měl totiž rozkvetlý a životem kypící červen moc rád. Často býval ale i smutný, protože ho mrzela lidská krutost a lhostejnost. Sedával v knihovně na pobočce na štoklátku a stýskal si: "Všechno zničili. Všechno..." Měl tím na mysli vyhubené vzácné (ale i obyčejné) rostliny, nešetřně ořezané stromy, zlikvidované keře, trávníky ve stylu "zelená poušť", zvířata ponížena na úroveň neživých věcí, mizející vzdělanost a úcta k tradičním hodnotám, zanedbané historické památky, kvalitní staré knihy vyřazené z knihoven, chladné vztahy mezi lidmi... Líbily se mu ale výlety, při kterých měl příležitost předávat svoje znalosti. Měl by, jak doufáme, radost z toho, že se v této osvětové činnosti pokračuje. A také z toho, že jeho jméno je stále vyslovováno s velkým uznáním a láskou (viz např. články ve starších číslech Kompostu - [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#)).

Kdybychom chtěli panu Chánovi k narozeninám něco zahrát, vybrali bychom některou ze skladeb Josefa Suka nebo Antonína Dvořáka. To byli jeho oblíbení skladatelé.

A mám-li vybrat verše, napadlo mě, že by se hodila třeba druhá sloka ze **Zvonů** od Edgara Allana Poea (v překladu Vítězslava Nezvala). Hlášky milionu ptáčat, to je ten pravý chór měsíce června - času letních vůní a milých vzpomínek... **-ah-**

... Jaký zurčivý to shon
tryská v zpěvu z čistých hrdel ptáčat,
jichž je milion!
Ševel, ston,
šustot, shon,
když nám prorokuje zvon
budoucnost, již zná jen on,
v jasném znění, vyzvánění,
jenom on, on, on,
zlatý zvon, zvon, zvon, zvon,
zvon, zvon, zvon,
hlaholíci, jasně znící, zlatý zvon...

Foto Jiří Vokoun

Červnová senoseč Jirky Wagnera

Červen měl odjakživa dva vrcholy. Tím prvním byly medardovské deště v jeho první polovině, které dodaly polím i loukám potřebnou vláhu před horkým létem, a pak senoseč v závěru měsíce. Ta ohlašovala, že začíná doba sklizní. *Léto poskytuje dary, ale především ukládá povinnosti*, tak se říkalo. Senem už se začínala příprava na zimu. A aby bylo seno pěkné, musela se tráva ráno pokosit, nechat oschnout od rosy, pak rozhodit, aby zavadla - a od druhého dne obracet. Hlavně obracet, za slunce aspoň třikrát denně, na noc kopit a nazítří zase znova. A bylo-li počasí příznivé, třetí den se mohlo voňavé seno už svážet do seníků... Spisovatel Josef Holeček kdysi poznamenal něco v tom smyslu, že nejkrásnější doba roční je kolem Jana Křtitele, když se dělají sena. Aby ne.

Foto Jiří Wagner

JAHODY ZRALÉ
ze zahrady
na mísce.
Červne, jsi tady!

DĚŠŤ, KDOPAK JINÝ,
až k zemi ohnul
v noci
mé kopretiny.

V DÁLCE KABONÍ
se mraky.
Dotknu se puškvorce
- zvoní.

DĚLÁ SE HEZKY.
Čekám.
Jím tmavé třešně.
A plívám pecky.

ZAHRADA CELÁ
pokosena.
Odměna má?
Vůně sena!

Ch. Weinrichová: „Kombinování rostlin“

Už mnohokrát jsme psali o významu plného pokryvu půdy a o spolupráci rostlin mezi sebou (viz např. [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#)). Stejný námět má i kniha „Kombinování rostlin“, která vyšla nedávno v nakladatelství Euromedia Group, a. s. (2019) a byla zakoupena i do fondu Šmidingerovy knihovny. Autorka, která je řádovou sestrou z fuldského kláštera sv. Bonifáce, čerpala jak ze starobylé tradice, tak z poznatků vědního oboru nazývaného alelopatie. Tento obor se zabývá tím, jak si rostliny díky speciálním plynům látkám (fytoncidům) navzájem předávají nad zemí i v půdě informace a jak ovlivňují životní prostředí.

Je jen logické napodobovat přírodu v tom, jaká ona sama vytváří společenstva – dobře přece víme, že některé rostliny jsou jednoleté nebo dvouleté, jiné patří mezi trvalky. Některé koření mělce (ředkvičky, okurky, celer...) a využívají živiny z vrchní vrstvy půdy, jiné si „sáhnou“ do větší hloubky (luskoviny, tykve, melouny, fenykl, rajčata, květák...), přičemž každá má jiné potřeby a co se nehodí pro jednu, to zbývá pro ostatní. Také škůdci si vybírají každý jiný hostitele, a pokud nenapadnou monokulturu, nešíří se tak snadno dál a dál. Rostliny se proti nim brání a mohou ochránit

nejen sebe, ale i své sousedy, rostou-li ve vhodných kombinacích. Také se některé z nich navzájem podporují v růstu. V praxi to můžeme vidět třeba i při zdobení našich příbytků. Přidáme-li do vázy s tulipánem nebo lichořejšnicí větvíčku túje, vydrží květ mnohem déle čerstvý. A naopak: např. o konvalinkách je známo, že se k nim nemá přidávat žádná další květina. Podobně na záhonu se bude dobře snášet celer s květákem (a nejen to – budou se vysloveně přátelit), zatímco borovice se nebude snášet s vavřínem, růže s jabloní, atd. atd.

Na louce nebo v lese je půda plně pokryta zelení a chráněna před přímým slunečním osvitem, kdežto na záhoně bývá často i holá, dokud žádoucí rostliny dostatečně nepovyrostou. Tím pádem hrozí vysychání jejího povrchu. Vytvoří se pak tvrdá kůra, která popraská a skrze vzniklé hluboké trhliny ztrácí vlhkost. U kořenů rostlin se navíc hromadí oxid uhličitý, místo aby unikal do vzduchu. Kyslík se naopak dostává do půdy obtížně. Co proti tomuto stavu podniknout? Lze například zkombinovat luskoviny a špenát, případně lebedu. Než boby nebo fazole vyrostou, široké špenátové listy budou stínit, při dešti zachytí velké kapky a roztrhají je na jemnější spršku, a ještě navíc budeme sklízet o plodinu více. Společenství je dobré i proti únavě půdy. Vysadíme-li mladé růže po starých, jádroviny po jádrovinách nebo peckoviny po peckovinách, neporostou nové rostliny už tak dobře. Pokud ale víme např. to, že aksamitník (afrikán) únavě půdy u růží zabrání, budeme je pěstovat pospolu.

Smíšené kultury můžeme pěstovat v různorodých řádcích, ale i v méně pravidelných seskupeních. Kniha uvádí příklad hlavních a vedlejších kultur, vypočítává vhodné předkultury a následné kultury, na fotografiích i nákresech můžeme vidět osvědčené kombinace. Vše je podrobně zdůvodněno. Například: „... Pokusy potvrdily, že růst hlávkového salátu je podporován plynem, který vylučují kořeny mrkve. V nadzemní části může zase vůně salátu pomáhat odhánět pochmurnatku mrkvovou...“ Nebo: „... Ovocným stromům se má na jejich stanovišti dobře dařit a mají dávat bohatou úrodu, proto je třeba jejich úpatí osazovat bylinkami a květinami, které je budou podporovat. Navíc budou plnit i funkci estetickou. Tuto výsadbu můžete samozřejmě čas od času změnit...“

Kniha obsahuje také mnohá obecná zahradnická doporučení, týkající se namáčení semen, zkoušky klíčivosti, výsevu do nádob, pikýrování, vysazování na záhony, kypření půdy, mulčování, hnojení, přípravy bylinných výluhů atd. Vše je podáno jen stručně, protože se předpokládají znalosti z jiných zdrojů. Mnoho se zde nepíše o zalévání, protože pěstování, které napodobuje život v přírodě, je pro hospodaření s vodou velmi příznivé. Totéž se dá říci i o ochraně před škůdci a chorobami.

Přečtete-li si například radu, že porost lichořejšnice chrání ovocné stromy před napadením mšicemi, a ještě navíc se potěšíte pohledem na fotografii zeleného listí a oranžových květů kolem tmavého kmene, budete mít nejspíš chuť si to také na svém pozemku vyzkoušet. Jak si ale ta všechna doporučení zapamatovat? Možná už máte z dřívějšíka doma nějakou příručku, podle které se řídíte, nebo máte sami něco vyzkoušeno. Pak stačí si vše porovnat a poznamenat si nové informace. Nebo usoudíte, že kniha Christy Weinrichové stojí za zakoupení, aby posloužila jako neustále používaná příručka. Nebo si naplánujete výsadbu na nejbližší roky, a až získáte zkušenosti, půjčíte si knížku znovu a svoje zahradničení ještě zdokonalíte. Šmidingerova knihovna nabízí kromě vhodné literatury navíc i doprovodné akce a nechybějí ani návštěvy konkrétních zahrádek. Množství cenných poznatků můžete převzít např. od pana Františka Langmajera na jeho pozemku v Katovicích, kam už v rámci aktivit Ekoporadny ŠK od jara pravidelně zajíždíme a můžeme si vše nejen okoukat, ale i přímo vyzkoušet. Už jsme pomáhali se zakládáním zvýšených záhonů, s výsadbou, pletím, mulčováním... a budeme v tom pokračovat i v létě a na podzim, viz pozvánka na str. 12. **-ah-**

Listovka

A pak se řekne...

Bér zelený, bezkolenc modrý a rákosovitý, bojínek alpský, Boehmerův i luční, chrastice rákosovitá, chundelka metlice, ječmen myší, ječmenka evropská, ježatka kuří noha, jílek mnohokvětý i vytrvalý.

Kavyl vláskovitý. Kostřava červená i lesní a luční a také ovčí, přitvrdlá, rákosovitá, různolistá a walliská. Lipnice alpská, bahenní, cibulkatá, hajní, Chaixova a ještě luční, obecná, roční i smáčkutá. Medyněk měkký i vlnatý.

Foto Jiří Wagner

Metlice trsnatá, milička menší, oves hluchý, ovsík vyvýšený. Ovsíř luční i pýřitý. Paličkovec šedavý, pěchava vápnomilná, poháňka hřebenitá. Psárka luční. Psineček luční, psí, tenký, výběžkatý. Pšeníčko rozkladité. Pýr hřebenitý, plazivý, prostřední, psí.

Rákos obecný. Rosnička lysá. Smělek jehlancovitý a smilka tuhá. Srha říznačka. Strdivka jednokvětá i sedmihradská. Sveřep bezbranný, jalový, měkký a také střešní, větevnatý ba i vzpřímený. Tomka vonná. Tomkovicе jižní, trojštět žlutavý.

Trojzubec položený, troskut prstnatý, třeslice prostřední. A třitina chloupkatá, křovištní či rákosovitá. Tužanka tvrdá, válečka lesní i prapořitá. Vousatka prstnatá. Zblochan vodní a vzplývavý, zblochanec oddálený...

Těch druhů, té rozmanitosti, těch poetických jmen! A pak se řekne tráva. Obyčejná tráva. **Jiří Wagner**

Pampelišky a rozkvetlé louky

Také mám rád pampelišky! Jaro je jejich čas. Čas úklidu zimy. Vyčištění od bílé záplavy. Sbírám jejich první lístečky a společně s vyrážejícími kopřivami si z nich dělám ranní čaj. Symbolický obřad. Také pročišťuji! Vyplave s nimi ta spousta toxinů a jedů, které jsem za dlouhý a ponurý čas nasbíral ze vzduchu, plného prachu a zplodin z výfuků aut a dalších „radostí“ civilizace. Ani to nebolí a vylijí to ven jako lógr z kafe do výlevky záchodu. A stačí jen spláchnout!

A to je jen začátek! Myslím s pampeliškami! Když vykouknou první sluníčka žluté, zářím radostí nad tím zázrakem. Jeden, dva i více žluťásků v první jarní zeleni jsou ostrůvky krásy a potěšení oka a duše. Jsou takovou velkou zprávou jarních novin, že přišel nový čas bez šedavého sněhu a mrznoucích koneček prstů i tváří. Ani poslední mráz je už nezabije! Jenom schýlí hlavu a s prvními hřejivými paprsky zase vyletí nahoru. Čekáme na ně nejen my, ale hlavně hmyz a především včelky. Milují jejich pyl i nektar. Obalené nožičky ve žluté a plná bříška stojí sice námahu, ale jejich ratolesti to mají rády. My lidé také. Celá léta mládí mých dcer jsem trhal předepsaná množství i více hlaviček, dosypával cukrem, luhoval, vařil a uklízel do lahviček na dobu chladu a mlh, kdy každá lžička pomáhala při náznacích nachlazení i chřipky. Byl to takový zlatavý prach ve skle! Dětská ústa se natahovala a chtěla ještě jednu a jednu. A pak se v zavřených očích objevovala ta obrovská žlutá bzučící pole, co dělají jarní louky tak krásné a okouzlující.

Louky jsou stejně zázrak! Z té uválené, zahnědlé plochy pod hřejivými paprsky slunce a vydatné záplavy deště vyrazí tenoučké zelené klíčky ukrytých semínek či oddenků obyvatel nehlubokého proužku země. A najednou jsou tu za chvíli všude ty zázraky jara – žluté blatouchy u potoka, jednoduché květy pryskyřníků, zazářící červení na dlouhých stéblech kohoutci, které doplní tmavě hnědočervené toteny, bílé koberce kopretin i králové zelené záplavy – modré kalichy zvonků. Kontryhel si schovává v podpaží kapičky rosy pro suchý den, jitrocel svými dlouhými listy se jemně chvěje ve vánku. Bělavá mejdlička (řeřišnice) se rozlije jako mléko na podlaze chléva. A také samozřejmě bojínek, metlice a jiné trávy. I široké listy „sladkého lupenu“, co nežerou krávy, dokonce ani kozy. A jsou tu také vysoké stvolové rostliny s hnědočervenými droboučkými květy v několika letech, které mají hlavně zajímavé listy – šťovík. Jako kluci malí i velcí jsme je tenkrát a dosud ochutnávali a jedli.

Foto Jan Šindelář

Harmonická směs barev, co lahodí oku. A všude je hmyz, co saje nektar z útroby květů, proměňuje se někde na stoncích či mezi pestíky, vytvářeje tak podivné ornamenty. Křídla motýlů jsou polodrahokamy, pohybující se mezi květy jako naši čeští kolibříci.

Sedávám někdy na okraji a vnímám nepřeborné množství lučního kvítí. Je to nezaměnitelné kouzlo! Trvá někdy i delší čas, než přijedou motorizovaní novodobí sekáči a všechnu tu krásu zabijí během chvíle. Jiné stroje je sežerou a všechna ta kráska nakonec zmizí v hubách přežvýkavců. Jako siláž nebo sušina! To první je hrozné. Jak to ta zvířata mohou žrát!? I když jako malý kluk jsem z té kukuřičné směsi vybíral malé kukuřice a chroupal je o sto šest.

Mléčné kvašení je i doménou našeho kvašení zelí - a jak je dobré!

Pampelišky jsou první! A proto je jejich barva tolik vzácná a tolik připomínající životodárné slunce. Ale asi jen pro někoho! To proto, že je jich potom hodně! A jsou všude! V pěstěných trávnících, na zahrádkách! Potom je lidé označují jako plevel a nič, jak se dá! To ovšem nic nemění na tom, že svým žlutým klíčem otvírají vrátka jaru! Jsou první předehrou oné báječné symfonie barev, kterou nazýváme luční kvítí! Rozkvetlé louky přeci stojí za to si u nich chvíli sednout, očima je pohladit a poslouchat krásnou bzučivou melodii, co jinde neuslyšíte a co dává našemu nitru uklidnění. Když jedete okolo autem, nevíte vůbec nic! Zastavte se chvíli a sedněte si jako já na okraj rozkvetlé louky. Možná to uslyšíte a ucítíte jako já! **Jan Šindelář**

Foto Jiří Wagner

Fotominifejton - O kosení

Tak jsem vzal kosu, naklepanou, nabroušenou a pustil se do trávy před domem na sídlišti. Já vím, je to dnes, v době sekaček z reklam už hodně retro, ale kdo se ještě naučil kosu sekat, ví, že tahle činnost má něco do sebe. Je to napůl sport a napůl vzývání poezie. Kosa tiše šustí, tráva si sama lehá a voní... Jednu chvíli se u mě zastavila stará paní a z povzdálí mě pozorovala. V domnění, že asi něco chce, jsem postavil kosu a narovnal záda. Vidouc mé rozpaky, paní omluvně pravila: *Prosím vás, nezlobte se, mohu se na vás ještě chvíli dívat? Mě ten pohled na vás, když sečete kosou, tak uklidňuje. Ani nevíte, jak mě ty řvoucí sekačky štvou!* Tedy, ona to poslední slovo řekla ještě rozhořčeněji a jadrněji.

Jiří Wagner

Zdraví a strava

Osmá vege grilovačka

Zdá se to téměř neuvěřitelné, ale letos jsme zakončili již osmou sezónu kurzů zdravého vaření. Na stránkách Kompostu jsme vám pravidelně přinášeli várku čerstvých receptů z posledního kurzu. V měsíci květnu to byla již tradiční rostlinná grilovačka. Akce, která je nejen formálním zakončením každé sezóny, ale přivítá každého zájemce o rozšíření obzorů. Grilování je totiž podobně jako houbaření českou doménou. Bohužel nejčastěji používané ingredience a postupy na rozdíl od hub nepřispívají k posílení zdraví, spíše je tomu naopak. Bezmasé grilování pak pomáhá zbourat ještě další mýtus kolem „chudé“ rostlinné kuchyně. Ke klasické otázce „co vlastně jíš?“ přibývá také oblíbené „a co vlastně griluješ?“. Někdy je velmi obtížné posunout fantazii za hranice uzenin a plátků masa na tisíc způsobů. Ale myslím, že prozatím se nám to s rozmanitými recepty, jejichž osmé pokračování je k dispozici níže, vcelku daří.

Kromě rozmanitého sortimentu rostlinných alternativ masa, které můžeme ke grilování připravovat „klasickými“ postupy, můžeme za pomoci nejrůznějších ingrediencí chystat nepřeborné množství rostlinných karbanátků, placek atd. K dochucování používáme ostatní postupy vege kuchyně - rostlinné majonézy, ochucené hořčice, dipy, marinády. A další obzory se nám otevírají, pokud ke grilování pustíme ovoce, ovocné krémy nebo další sladké propriety. Letošní vege grilovačka by se dala nazvat „zelenou“. Soustředili jsme se na využití bylinek i dalších zelených surovin. A jak už je dobrým zvykem, potraviny ze stejné skupiny se mezi sebou dají téměř libovolně kombinovat. Celkové množství konečných receptů nám tedy narůstá geometrickou řadou. Budeme rádi, když se necháte inspirovat a něco z toho při grilovačce vyzkoušíte. Můžete také zalistovat předchozími červenovými čísly Kompostu.

Foto Darina Vernerová

Brokolicové karbanátky

Ingredience: brokolice, pšeničná celozrnná mouka (1 a 1/2 šálku), kukuřičná strouhanka (šálek), česnek (2-3 stroužky), lahůdková cibulka (2 ks), černá sůl (1 a 1/2 lžičky), kurkuma (lžička), drcený pepř, rostlinný olej

Postup přípravy: Brokolici uvaříme v osolené vodě doměkka, slijeme, necháme vychladnout a umixujeme tyčovým mixérem nebo dobře rozmačkáme. Smícháme s ostatními ingrediencemi, tvoříme slabší karbanátky, které obalíme v mouce a opékáme z obou stran.

Zelené bylinkové burgery

Ingredience: bylinkové nebo bílé tofu, celozrnné housky, pórek, avokádová majonéza, libečková marináda

Postup přípravy: Plátky bylinkového tofu naložíme do libečkové marinády. Opékáme na grilu. Pórek nakrájíme na slabá kolečka, osolíme a podusíme na grilu do změknutí. Obojím plníme housky a zalijeme avokádovou majonézou.

Libečková marináda

Ingredience: libeček (šálek), rostlinný olej (šálek), sůl (lžička)

Postup přípravy: Vše umixujeme dohladka.

Použitím polovičního množství oleje v receptu vytvoříme pesto.

Avokádová majonéza

Ingredience: avokádo, rostlinná smetana (150 ml), drcený pepř, sůl (lžička), česnek (1-2 stroužky)

Postup přípravy: Vše umixujeme dohladka. Konzistenci upravíme přidáním další smetany nebo vody.

Ovocný krém à la jogurt

Ingredience: tofu natural, libovolné ovoce (šálek), rostlinný olej (100 ml), rostlinná smetana (100 ml), cukr (3 lžice), citrónová šťáva (2-3 lžice)

Postup přípravy: Vše umixujeme dohladka. Konzistenci upravíme přidáním vody, oleje nebo dalšího tofu. Podáváme ke grilovanému ovoci, např. ananasu. Recept můžeme využít také k přípravě zmrzliny. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Ondřej Kofroň, Jaroslav Brůžek, Irena Malotová, Jiří Řehounek, Jiří Wagner, Eva Legátová, Simona Šafarčíková, Jan Šindelář, Martin Chvosta, Lucie Kolářiková, Olga Maroušková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2019

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE